

Ε ν ό τ η τ α 1

Η Ε λ λ ά δ α σ τ ο ν κ ό σ μ ο

Σύνδεση προτάσεων

ΠΡΟΤΑΣΗ-ΠΕΡΙΟΔΟΣ-ΗΜΙΠΕΡΙΟΔΟΣ

Πρόταση είναι η οργανωμένη ομάδα λέξεων που εκφράζει ένα νόημα με σύντομη συνήθως διατύπωση. π.χ. Η Ελλάδα είναι μια ευρωπαϊκή χώρα.

Βασικό στοιχείο της πρότασης είναι το ρήμα. Ένα ρήμα μόνο του είναι πρόταση.

Περίοδος λέγεται το τμήμα του λόγου που αποτελείται από μία ή περισσότερες προτάσεις, έχει ολοκληρωμένο νόημα και στο γραπτό λόγο περικλείεται ανάμεσα σε τελείες (ή ισοδύναμα σημεία στίξης : ερωτηματικό, θαυμαστικό, αποσιωπητικά).

π.χ Η Ελλάδα είναι μια ευρωπαϊκή χώρα που γεωγραφικά ανήκει στη νότια Ευρώπη και καταλαμβάνει το νότιο άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου.

Ημιπερίοδος λέγεται το τμήμα μιας περιόδου που αποτελείται από μία ή περισσότερες προτάσεις οι οποίες έχουν νοηματική αυτοτέλεια, αλλά δεν αποτελούν ολοκληρωμένο νόημα. Στο γραπτό λόγο βρίσκεται ανάμεσα σε τελεία και άνω τελεία ή ανάμεσα σε δύο άνω τελείες ή άνω τελεία και τελεία.

π.χ. Ήρθε κι έφυγε αμέσως· ήξερε τι τον περίμενε.

ΠΩΣ ΧΩΡΙΖΩ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ

Για να χωρίσω προτάσεις σε ένα κείμενο πρώτα εντοπίζω τα ρήματα. Ακολουθώ βρισκω τους συνδέσμους ή άλλες λέξεις που συνδέουν τις προτάσεις μεταξύ τους. Η σχέση μεταξύ ρημάτων και συνδέσμων/άλλων λέξεων που συνδέουν προτάσεις, **κατά κανόνα**, πρέπει να είναι η εξής: αν **v** ο αριθμός των ρημάτων τότε θα είναι **v-1** ο αριθμός των συνδέσμων/άλλων λέξεων που συνδέουν προτάσεις.

π.χ : .“Όταν διαβάζω κριτικές για την «ποιότητα του τουρισμού», ότι δεν προσελκύουμε τουρίστες επιπέδου, που σέβονται το περιβάλλον και ξοδεύουν λεφτά ,σκέφτομαι πως προσελκύουμε αυτούς που μας ταιριάζουν.”

Στο παραπάνω παράδειγμα τα ρήματα είναι επτά (7), άρα επτά (7) είναι και οι προτάσεις.

Οι σύνδεσμοι/άλλες λέξεις που συνδέουν προτάσεις είναι έξι (6).

ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κύρια/ανεξάρτητη λέγεται η πρόταση που δεν εξαρτάται από καμιά άλλη για να ολοκληρωθεί το νόημά της.

π.χ. Οι ραγδαίες πολιτικές εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια τις τελευταίες δύο δεκαετίες έκαναν την Ελλάδα χώρα υποδοχής μαζικού ρεύματος μεταναστών.

Δευτερεύουσα/εξαρτημένη λέγεται η πρόταση που συμπληρώνει το νόημα μιας άλλης και εξαρτάται από αυτήν.

π.χ. Έφυγε μετανάστης στο εξωτερικό, **για να αναζητήσει καλύτερη τύχη.**

Με πόσους τρόπους παρατάσσονται ή συνδέονται οι προτάσεις στον λόγο;

Οι προτάσεις στα νέα ελληνικά παρατάσσονται ή συνδέονται με τρεις τρόπους μεταξύ τους:

- 1. με ασύνδετο σχήμα**
- 2. με παρατακτική σύνδεση**
- 3. με υποτακτική σύνδεση**

Τι είναι το ασύνδετο σχήμα;

Πολλές φορές, όταν μιλάμε και θέλουμε να μεταδώσουμε μια πληροφορία γρήγορα, λέμε τις προτάσεις τη μια αμέσως μετά την άλλη, π.χ.

[Ο Θέμης πλύθηκε], [ντύθηκε], [έφυγε].

Στο παράδειγμα υπάρχουν τρεις προτάσεις, **αφού υπάρχουν τρία ρήματα**. Η κάθε πρόταση μπαίνει δίπλα στην άλλη. Δεν υπάρχει κάποια λέξη που να τις ενώνει. Χωρίζονται μεταξύ τους με **κόμμα**.

Αυτός ο τρόπος «τοποθέτησης» των προτάσεων λέγεται **ασύνδετο σχήμα**.

Ας δούμε περισσότερα παραδείγματα:

[Πήγαινε στο δωμάτιο], [άνοιξε τη ντουλάπα], [πάρε το παντελόνι], [φόρεσέ το] κι έλα να σε δω.

Όπως παρατηρείς, οι τέσσερις **τονισμένες** προτάσεις είναι τοποθετημένες η μία δίπλα στην άλλη και χωρίζονται με **κόμμα**. (Στο παράδειγμα το σύνολο των προτάσεων είναι έξι)

Έχουμε συνεπώς το σχήμα: **πρόταση, πρόταση, πρόταση, πρόταση.**

Συμπέρασμα: Στο **ασύνδετο σχήμα** οι προτάσεις **δε συνδέονται μεταξύ τους**· απλώς μπαίνει η μία δίπλα στην άλλη και χωρίζονται με **κόμμα**.

Τι είναι η παρατακτική σύνδεση;

Το προηγούμενο παράδειγμα [**Ο Θέμης πλύθηκε**], [**ντύθηκε**], [**έφυγε**] μπορούμε να το πούμε και με άλλο τρόπο, π.χ.

[**Ο Θέμης πλύθηκε**] και [**ντύθηκε**] και [**έφυγε**].

Στο παράδειγμα υπάρχουν πάλι τρεις προτάσεις. Η πρώτη όμως και η δεύτερη ενώνονται με το **και**, όπως και η δεύτερη με την τρίτη. Συνδέονται δηλαδή με μια λέξη που λέγεται **σύνδεσμος**.

Ας δούμε περισσότερα παραδείγματα:

α. [**Ο Θέμης ούτε** πλύθηκε] [**ούτε** ντύθηκε].

β. [**Δε θέλω τίποτα άλλο**] **παρά** [**να είσαι χαρούμενος**]

γ. [**Ή** θα μείνεις μόνος σου] [**ή** θα έρθεις μαζί μας]

δ. [**Δεν είχε τρένο εκείνη την ώρα**]· [**αναγκάστηκαν λοιπόν**] να γυρίσουν με λεωφορείο.

Στα παραπάνω παραδείγματα υπάρχουν από δύο προτάσεις. Στο **α'** παράδειγμα οι προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με τον **συμπλεκτικό σύνδεσμο ούτε-ούτε**, στο **β'** με τον **αντιθετικό παρά**, στο **γ'** με τον **διαχωριστικό ή** και στο **δ'** με τον **συμπερασματικό λοιπόν**.

Συμπέρασμα: Στην παρατακτική σύνδεση οι προτάσεις **παρατάσσονται**, δηλ. μπαίνουν η μία δίπλα στην άλλη, **και συνδέονται μεταξύ τους με συνδέσμους**: τους **συμπλεκτικούς**, τους **αντιθετικούς**, τους **διαχωριστικούς** και τους **συμπερασματικούς**, που με μια λέξη λέγονται **παρατακτικοί σύνδεσμοι**.

Συνεπώς στην παρατακτική σύνδεση έχουμε το σχήμα: **πρόταση - παρατακτικός σύνδεσμος - πρόταση - παρατακτικός σύνδεσμος - πρόταση...**

Παρατακτικοί σύνδεσμοι είναι οι: α) συμπλεκτικοί, β) διαζευκτικοί ή διαχωριστικοί, γ) αντιθετικοί ή εναντιωματικοί, δ) συμπερασματικοί και ε) ο επεξηγηματικός δηλαδή

Α. Παρατακτικοί	
Είδη	Σύνδεσμοι
1. Συμπλεκτικοί	και/κι, ούτε, μήτε (και ουδέ, μηδέ σε παλαιότερα κείμενα)
2. Διαχωριστικοί	ή, είτε
3. Αντιθετικοί	αν και, αλλά, μα, παρά, όμως, ωστόσο, ενώ, μολονότι, μόνο (που)
4. Συμπερασματικοί	λοιπόν, ώστε, άρα, επομένως, οπότε
5. Επεξηγηματικός	δηλαδή

Γραμματική της Ν. Ελληνικής Γλώσσας Α, Β, Γ Γυμνασίου (σελ. 104)

Σημαντική παρατήρηση: Στην παρατακτική σύνδεση ενώνονται **ισοδύναμες** προτάσεις. δηλαδή: **κύριες + κύριες ή δευτερεύουσες + όμοιες δευτερεύουσες**

- κύρια + κύρια, π.χ. [Θα διαβάσω] **και** [θα κοιμηθώ].
- δευτερεύουσα (τελική) + δευτερεύουσα (τελική). π.χ. Θέλω [**να διαβάσω**] **και** [**να κοιμηθώ**].

Τι είναι η υποτακτική σύνδεση;

Τα προηγούμενα παραδείγματα:

[Ο Θέμης πλύθηκε], [ντύθηκε], [έφυγε]: ασύνδετο

[Ο Θέμης πλύθηκε] **και** [ντύθηκε] **και** [έφυγε]: παρατακτική σύνδεση

μπορούμε να τα πούμε και με τρίτο τρόπο, πιο σύνθετο, πιο ποικίλο, π.χ.

[Ο Θέμης ντύθηκε],

1η πρόταση
κύρια

[αφού είχε πλυθεί.]

2η πρόταση
δευτερεύουσα

Στο παράδειγμα υπάρχουν πάλι οι δύο προτάσεις. Τώρα όμως τα πράγματα αλλάζουν. Οι δύο προτάσεις δεν είναι ισοδύναμες. Η πρόταση που «κουβαλάει» το κυρίως νόημα είναι η πρώτη, η κύρια.

Ας δούμε άλλο ένα παράδειγμα:

Θέλω

1η πρ.

να φάω,

2η πρ.

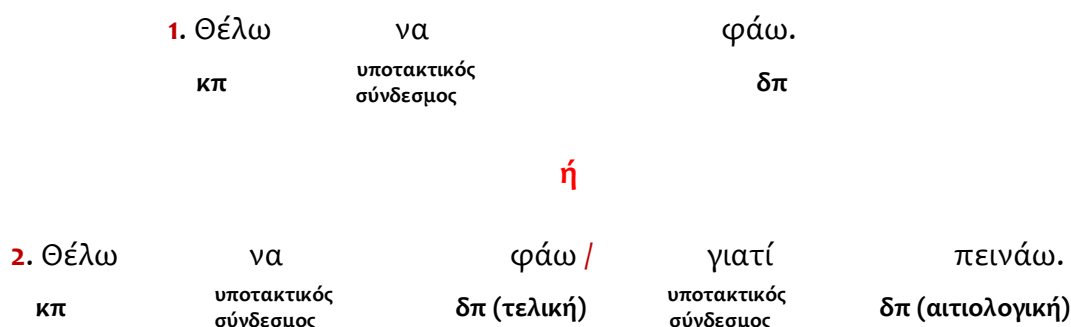
γιατί πεινάω

3η πρ.

Στο παράδειγμα υπάρχουν τρεις προτάσεις. Η πρώτη **Θέλω** είναι η κύρια, η πρόταση που «κουβαλάει» το κυρίως νόημα. Η δεύτερη πρόταση **να φάω** υποτάσσεται στην πρώτη και είναι δευτερεύουσα. Η τρίτη πρόταση **γιατί πεινάω** είναι κι αυτή δευτερεύουσα, υποτάσσεται όμως στην προηγούμενη δευτερεύουσα (να φάω).

Συμπέρασμα: Στην υποτακτική σύνδεση μια δευτερεύουσα πρόταση (δπ) **υποτάσσεται** σε μια κύρια πρόταση (κπ) ή σε μια άλλη δευτερεύουσα πρόταση (δπ)· οι προτάσεις **συνδέονται με τους υποτακτικούς συνδέσμους**.

Έχουμε συνεπώς το σχήμα:

Σημαντική παρατήρηση: Στην παρατακτική σύνδεση ενώνονται **διαφορετικές** προτάσεις. δηλαδή: **κύρια + δευτερεύουσα (παρ. 1)** ή **δευτερεύουσα + άλλου είδους δευτερεύουσα (παρ. 2)**

Η υποτακτική σύνδεση γίνεται με :

α) τους υποτακτικούς συνδέσμους που είναι οι: α) ειδικοί, β) χρονικοί, γ) αιτιολογικοί, δ) υποθετικοί, ε) τελικοί, στ) αποτελεσματικοί, ζ) εναντιωματικοί – παραχωρητικοί η) ενδοιαστικοί θ) συγκριτικός, ι) βουλευτικός .

Β. Υποτακτικοί	
Είδη	Σύνδεσμοι
6. Ειδικοί	πως, που, ότι
7. Χρονικοί	όταν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν (πριν να), μόλις, προτού, ώπου, ωσότου
8. Αιτιολογικοί	γιατί, επειδή, αφού, τι (ποιητικό)
9. Υποθετικοί	αν/εάν, άμα
10. Τελικοί	να, για να
11. Αποτελεσματικοί	ώστε (να), που
12. Εναντιωματικοί / παραχωρητικοί	αν και, ενώ, μολονότι
13. Ενδοιαστικοί (ή διστακτικοί)	μη(ν), μήπως
14. Συγκριτικός	παρά
15. Βουλευτικός	να

β. Αναφορικές αντωνυμίες ή επιρρήματα : που, όσος, όπου, όπως, όσο κτλ.

γ. Ερωτηματικές αντωνυμίες ή επιρρήματα : ποιος, τι, πόσος, πού, πώς, πότε, πόσο κτλ.

δ. Συνδεσμικές εκφράσεις : εκεί που, τη στιγμή που, την ώρα που , σαν κτλ.

ΠΡΟΣΟΧΗ!! Για να μάθουμε να διακρίνουμε **εύκολα** αν η σύνδεση των προτάσεων είναι παρατακτική ή υποτακτική, θα πρέπει να **ξέρουμε** καλά τους συνδέσμους.

Ανακεφαλαίωση

Ασύνδετο σχήμα

πρόταση, πρόταση, πρόταση, πρόταση

Παρατακτική σύνδεση

πρόταση / παρατακτικός σύνδεσμος / πρόταση /
παρατακτικός σύνδεσμος / πρόταση

Υποτακτική σύνδεση

κπ / υποτακτικός σύνδεσμος / δπ / υποτακτικός σύνδεσμος
/ δπ (άλλου είδους)

Ελένη Χαρμαντζή